EMBARGO tot het moment van uitspreken, vrijdag 20 april 1979 om 20.00 uur

N.B. De mogelijkheid van
wijzigingen doet zich voor.

REDE VAN DE VOORZITTER VAN DE VOLKSPARTIJ VOOR VRIJHEID EN DEMOCRATIE, MR. F. KORTHALS ALTES, TER GELEGENHEID VAN DE JAARLIJKSE ALGEMENE VERGADERING VAN DE V.V.D OP VRIJDAG 20 EN ZATERDAG 21 APRIL 1979 TE BREDA IN HET TÜRFSCHIP

"De WD zit op rozen en maakt zieh zorgen om niets". Deze krantekop heeft de lezers van NRC Handelsblad twee Paasdagen lang toegelachen. Maar het was een kop op de opiniepagina. De rooskleurige uitspraak betrof een privé-mening van de schrijver. Het was geen onaantastbare feitelijke constatering. Voor de schrijver gold echter de zekerheid dat de V.V.D regeringspartij zou blijven: of het CDA en D'66 zouden de V.V.D nodig hebben, of de kiezers zouden in groten getale naar de V.V.D komen.

Liberalen zijn kritisch. Dat ook maar enig resultaat vanzelf kan worden bereikt, geloven wij niet. Voor resultaat is inspanning nodig. Dat de tijd rijp is voor verdere groei van het liberalisme, dat de burgers behoefte hebben aan liberaal beleid, daarvan zijn wij overtuigd. Maar de V.V.D moet wel alles op alles zetten het vertrouwen van de kiezers verder te veroveren en dit vertrouwen waar te maken.

De omstandigheden waarin wij leven veranderen snel.

In die veranderende omstandigheden moet de V.V.D haar tijd blijven verstaan. Als de V.V.D daarvoor niet zorgt, zal de V.V.D de kansen missen die het liberalisme juist in deze tijd heeft.

Een aantal vraagstukken van onze tijd lijkt niet meer oplosbaar: Zet de energiecrisis verscherpt door? Is Harrisburg de definitieve waarschuwing dat kernsplitsing problemen ontketent die wij niet meer kunnen beheersen?

Welke risico's zijn verbonden aan het manipuleren met DNA - het ingrijpen in erfelijkheidsfactoren? Zijn wij als tovenaarsleerling bezig de controle te verliezen over de krachten die wij ontketend hebben? Maar ook: Wat moeten
wij aan met de verdeling van de arbeid? Is het mogelijk de werkloosheid terug te dringen en de noodlottige ont- wikkeling in een aantal bedrijven te stuiten? Hoe komen wij tegemoet aan het groeiend gevoel van onbehagen, om niet te zeggen groeiende ontevredenheid? Dit gevoel wijst erop dat het welzijn toch bij de welvaart is achtergebleven

Er is moed voor nodig om in deze tijd de verantwoordelijk- heid van het ministerschap te aanvaarden. Er is moed en zelfopoffering voor nodig in deze tijd een Kamerfractie te leiden die regeringsverantwoordelijkheid draagt. Want het is ministers, staatssecretarissen of fractievoorzitters niet meer gegeven pasklare oplossingen te geven voor de vraagstukken van deze tijd. Daarvoor zijn de problemen te ingewikkeld. De strijd die geleverd moet worden is een zware strijd, maar niet spectaculair - het is geen Western. Het is bovendien geen strijd met onmiddellijke resultaten en succes. Resultaten kunnen pas op termijn worden verwacht. Het kabinet worstelt in een zware bergetappe. Geen applaus of aanmoedigingen. Aan de finish Staat het publiek met de kritische vraag: Waar blijven ze nou? Wij zijn verheugd de liberale ploeg vanavond in ons midden te hebben. Ook zij hebben er recht op nu eens even gewoon zichzelf te kunnen zijn*

Het is niet alleen het kabinet en het zijn niet alleen de Kamerfracties die antwoorden moeten geven op de klemmende vragen van deze tijd. De V.V.D moet het liberale antwoord daarop formuleren.

Mede daarom is het een goede zaak dat de commissie beginselprogramma zich ook wil zetten aan het ontwerpen van een liberaal manifest waarin de liberale mens- en maatschappijvisie zal worden ontwikkeld in de context van de jaren '80. Het is noodzakelijk dat de V.V.D als geheel zich daarmee diepgaand bezighoudt door discussies in de afdelingen, die vooraf zullen gaan aan de vaststelling van beginselprogranma en liberaal manifest door de algemene vergadering.

Wij zijn er altijd van overtuigd geweest - en we zijn het nog - dat de grotere bestaanszekerheid waaraan ons hele volk na 1945 deel heeft gekregen, beter onderwijs, betere ontwikkeling en ruimere voorlichting, de voorwaarden hebben geschapen tot het dragen van meer eigen verantwoor- delijkheid. Wij zien echter in de praktijk dat velen die grotere eigen verantwoordelijkheid niet willen aanvaarden - misschien niet aandurven - en op allerlei terrein om overheidsingrijpen vragen. Vragen zij om dit overheids- ingrijpen om een leefwijze voorgeschreven te krijgen die hen ontheft van de verantwoordelijkheid zelf te beslissen?

Ik noem enige voorbeelden. Uit de voortgangsnota bleek dat de sociaal-economische ontwikkeling tegen viel en dat misschien wel besloten zou moeten worden tot de noodremprocedure die het kabinet voor tegenvallende resultaten in het vooruitzicht had gesteld. Minister Andriessen deelde echter mede dat hi j eendergelijk ingrijpen - een

vrijheidsbeperkend ingrijpen - vooralsnog niet nodig vond. Hij wilde eerst de ontwikkeling in het tweede kwartaal van 1979 nog eens aanzien alvorens hij tot de noodremprocedure, die de ontplooiingsmogelijkheden op tal van maatschappe- lijke terreinen zou beperken, zou besluiten. In talrijke commentaren en in vraaggesprekken met de bewindsman werd erop aangedrongen dat reeds nu aan de noodrem zou worden getrokken. Waarom? Deinst men terug voor de eigen verantwoordelijkheid, bijvoorbeeld van de sociale partners in het bedrijfsleven de loonkostenstijging te beperken, minder geld in het buitenland te besteden of de vraag naar importgoederen te beperken? Is het vertrouwen in de Nederlandse samenleving dat wij samen met de regering de schouders eronder zullen zetten zo gering?

Een ander voorbeeld: In het licht van de noodzaak het energieverbruik te beperken doet het kabinet een beroep op de samenleving en op iedere Nederlander dit energie- verbruik op vrijwillige basis te beperken. Een beroep op de eigen verantwoordelijkheid, de verantwoordelijkheid van de samenleving en op de saamhorigheid. In een aantal industriele bedrijven worden door gebruik van vrijkomende warmte zeer aanzienlijke energiebesparingen bereikt. Die ontwikkeling moet worden aangemoedigd. Toch was het commen- taar van velen bij voorbaat al dat het beroep van de regering tot mislukken gedoemd is en dat zij distributie in het vooruitzicht had moeten stellen of een autoloze zondag had moeten instellen. Is hier sprake van realistisch cynisme ten aanzien van het verantwoordelijkheidsbesef, de saamhorigheid, de solidariteit, ontbreekt het de critici aan vertrouwen in de positieve krachten in de mens en de inventiviteit van het bedrijfsleven die wel degelijk tot meer besparingen kunnen leiden, of geeft het misschien een veilig gevoel als we met af en toe een zondag binnen zitten en wat gescharrel met benzinebonnen onszelf een crisissfeer aanpraten.

Interessant is in dit verband dat de politicoloog dr. M.P.C.M. van Schendelen heeft aan- getoond dat het kabinet-Den Uyl in 1973/74 de crisissfeer die het olie-embargo opriep heeft aangegrepen voor het doordrukken van de Machtigingswet.

Wat mogen wij blij zijn dat dit kabinet niet met een crisissfeer manipuleert. Wie manipuleert ziet de burgers niet voor vol aan en respecteert hen niet. Liberale Staatkunde is gebaseerd op respect voor de burgers, wil zich door vertrouwen gedragen weten en heeft zelf vertrouwen in het verantwoordelijkheidsbesef van de samenleving. Het kabinet getuigde daarvan door in de troonrede een beroep te doen op iedereen om als verantwoordelijke burgers versoberingen te aanvaarden en matiging te betrachten.

Dit beroep op de eigen verantwoordelijkheid werd nog eens onderstreept door de waarschuwing dat het
besef dat de economische positie van ons land zorgwekkend is nog onvoldoende leeft. Was de reactie van Den Uyl misschien zo heftig omdat hier het beroep op eigen verant- woordelijkheid prioriteit kreeg boven overheidsingrijpen? Laten wij niet vergeten dat loonmaatregelen tot het gebruikelijke arsenaal van het kabinet-Den Uyl behoorden en dat niettemin de inflatie groot was. Aanvaardbaar maken van het beleid door overtuigingskracht en een beroep op de eigen verantwoordelijkheid spreekt ons meer aan.
Maar ook naar liberaal inzicht kan de tijd komen dat ingrijpen geboden is.
Wij als liberalen moeten de roep om telkens meer overheids- ingrijpen zelfs als de overheid zelf de vrijheid nog wil ontzien en de eigen verantwoordelijkheid nog respecteert, bestrijden. Want ons mensbeeld is nog vervuld van het ideaal dat het betere onderwijs, de grotere ontwikkeling en de verruiming van de voorlichting de mensen mondiger heeft gemaakt, hen in Staat stelt meer verantwoordelijkheid te dragen en dat zij dus ook de vrijheid moeten krijgen die mondigheid en die verantwoordelijkheid te dragen. De roep om meer vrijheid en meer eigen verantwoordeli jkheid kan niet worden geplaatst in de hokjes links of rechts of worden beplakt met het etiket progressief of conservatief. Het is oog hebben voor de ontwikkeling - vooruitgang in de ontwikkeling - van de mens. Het is juist het aanpassen aan de beweging en verandering in de maatschappij, die het liberalisme maakt tot een dynamische maatschappijvisie. Wij verwachten dat onze V.V.D, op basis van het werk van de commissie beginselprogram, die dynamische maatschappijvisie gestalte geeft voor de jaren '80.
Het is niet alleen de roep om meer overheidsingrijpen daar
waar de overheid zelf nog vertrouwt in het verantwoorde- lijkheidsbesef van de burger en hen de vrijheid wil laten de eigen verantwoordelijkheid te dragen, die de mondig- heid van de burger bedreigen. Het is ook het gebrek aan verdraagzaamheid dat een bedreiging vormt voor een liberale samenleving. Ik doel op het etiketteren. Rechts is siecht en links is goed. Wie niet progressief is, mag niet voor vol worden aangezien. Wie niet voldoet aan de normen van de zich progressief noemenden - veelal kwasi-progressieven overigens - wordt van het etiket rechts, behoudend of conservatief voorzien en Staat daar- mee buiten spel. Is weggediscrimineerd. Discriminatie is een vloek en wordt gelijkelijk veroordeeld door liberalen, progressieven en

kwasi-progressieven. Zijn de etiketten- plakkers zieh er eigenlijk wel van bewust dat etiketteren discrimineren is? Het maakt immers elke zinvolle discussie bij voorbaat onmogelijk. De geétiketteerde is in een hokje geplaatst en kan van daaruit - evenmin als iedere andere gediscrimineerde - niet meer op gelijke voet aan het debat, aan de samenleving deelnemen.
Ook met het generaliseren van kritiek schieten wij in verdraagzaamheid tekort. Ik noem de KLM-affaire. De KLM als zodanig is een organisatie waarin velen hun krachten en hun vindingrijkheid leggen. Naar gedragingen van enkelen wordt nu een onderzoek ingesteld om na te gaan of inderdaad sprake is van laakbare of zelfs strafbare handelingen. Naar liberaal inzicht vindt dat onderzoek terecht plaats omdat blijken moet of de beschuldigingen onwaar of waar zijn. Het is een goede zaak dat onze staatssecretaris Neelie Smit-Kroes voor de goede naam van de KLM als organisatie blijft strijden. The reliable airline of those surprising Dutch, noemt de KLM zich zelf. Laten those surprising Dutch toch ophouden met ons te verrassen met een onverdraagzame heksenjacht. Want bezem- stelen zijn geen reliable airline.
Dames en heren, het zijn enige verschijnselen die aan- tonen dat de V.V.D en het liberalisme nog lang niet op rozen zitten. Dat zou pas het geval zijn wanneer er meer vertrouwen in de mens en meer verdraagzaamheid zou zijn. Wanneer meer anderen zouden vinden dat je gewoon jezelf moet kunnen zijn. Maar onze grootste zorg moet zijn het achter- blijven van het welzijnsgevoelen bij de gestegen welvaart. Welvaart is de voedingsbodem voor het welzijn, maar welvaart alleen is niet genoeg. Welvaart is voorwaarde voor welzijn, maar welzijn is geen automatisch gevolg van welvaart. De ontwikkeling van het welzijn heeft geen gelijke tred gehouden met de groei van de welvaart. Dit uit zieh in onlustgevoelens en gevoelens van onvrede.
Het zijn onder andere de grootschaligheid, de onmacht tegenover de centraliserende overheid of tegenover de grote economische eenheden die deze onlustgevoelens ver- oorzaken. De bevolkingstoeneming - gevolg van betere volksgezondheid die op zichzelf een verworvenheid is - heeft de grootschaligheid veroorzaakt. Drie dagen en drie nachten zwierf een bejaarde vrouw door Hoog Catharijne zonder te worden opgemerkt. Zelf was zij zo vervreemd van de samenleving, dat zij haar medeburgers de weg niet durfde te vragen. Het voorbeeld is extreem, maar naar ik vrees niet uniek. Het is een voorbeeld van het totaal ontbreken van welzijn ondanks de welvaart waarvan de winkelcentra een uiting zijn.

Wij hebben geen kans gezien ons vermogen tot vrijheids- beleven in gelijke mate te ontwikkelen met de mogelijk- heden die de vergrote welvaart ons biedt die toegenomen vrijheid te beleven. Ik noemde dit aspect al in verband met de roep om overheidsingrijpen. Ook in dit opzicht rust juist op liberalen een taak het vermogen om de toegenomen vrijheid te beleven te ontwikkelen; in het verlengde van de strijd van liberalen in verleden, heden en toekomst om door beter onderwijs de ontwikkeling te vergroten, moeten wij nu de strijd aanbinden voor
ontwikkeling van het vermogen van de mens zijn vrijheid naar eigen inzicht te beleven: gewoon zichzelf te kunnen zijn.
Dit betekent dat wij liberalen, ter wille van een liberale samenleving, een belangrijke plaats moeten innemen in alle sectoren die zieh met welzijnsontwikkeling bezig houden. Welzijnsontwikkeling en niet welzijnszorg, want welzijn moet van binnen uit worden beleefd, niet van buiten af worden verzorgd.
Onvrede is er ook omdat velen in bepaalde technologische ontwikkelingen geen gat meer zien. Zal de energiecrisis verscherpt worden? Is Harrisburg de definitieve waarschuwinc dat kernsplitsing problemen ontketent die wij niet meer kunnen beheersen? Wat moeten wij met de verdeling van de arbeid? Welke risico's zijn verbonden aan het manipuleren met DNA - het ingrijpen in erfelijkheidsfactoren -?
U zult vanavond geen compleet antwoord op deze vragen van mij verwachten. Over het energievraagstuk studeren zowel een partijcommissie als een werkgroep van de Teldersstichting. De Teldersstichting publiceerde kort geleden een belangwekkende Studie over Arbeidstijd- verkorting op afbetaling. Wij gaan niet voor niets over een liberaal manifest nadenken. Maar wel zou ik over de wetenschappelijke ontwikkelingen willen zeggen dat, naarmate de grenzen van het voorstelbare steeds dichter worden benaderd en tegelijkertijd verder wijken, een toenemende mate van openheid vereist is. Wat is in Harrisburg gebeurd? Was het werkelijk een "bijna ramp" of zijn uit voorzorg in een vroeg stadium veiligheidsmaatregelen genomen? Wij moeten nauwkeurig weten of de kansberekeningen van voorheen nog wel kloppen of dat bij het maken van die berekeningen over het hoofd is gezien dat, net als bij een ketting de zwakste schakel de sterkte van de ketting bepaalt, ook in een kernreactor het zwakste onderdeel de kans op een ramp
bepaalt. Is dat zwakste onderdeel wellicht menselijk falen of onnauwkeurigheid geweest? Dat de gevolgen van een kern- ramp niet meer te vergelijken zijn met de

meest gruwelijke mijnrampen van weleer of met de gevolgen van olie-explosies weten wij. Die gevolgen zijn niet aanvaardbaar. Maar is het alternatief - beéindiging op termijn van de energie- voorziening omdat er geen alternatieve energie is - wel aanvaardbaar? Daarover moeten wij in volstrekte openheid worden voorgelicht. De mijnrampen waren evenmin aanvaardbaar, maar de maatschappij kon niet zonder steenkool en sloot voor die rampen in zekere zin de ogen. Als Harrisburg een teken aan de wand is en een bijna ramp betekende, dan kunnen wij daarvoor de ogen niet sluiten. Maar evenmin kunnen wij dulden dat - voordat enig werkelijk onderzoeks- resultaat bekend is - degenen die sluiting van alle kern- centrales bepleiten, in feite de ogen sluiten voor de eindigheid van de fossiele energiebronnen en het vooralsnog ontbreken van een ander alternatief. Voor dit ogenblik kan daarom alleen maar gelden een pas op de plaats in afwachting van de nodige duidelijkheid.

Eerst moeten wij weten waar wij aan toe zijn. Dat geldt ook voor andere ontwikkelingen in de wetenschap, die een keer ten goede kunnen brengen in de voedselvoorziening van de wereld, maar die ook kunnen worden misbruikt. Kennis die vergaard is, kan niet meer ontnomen worden. Maar de samenleving moet wel weten wat er met die kennis wordt gedaan. Wij zijn intussen ook geconfronteerd met het feit dat tegen onze landsgrenzen in Duitsland en in Belgie kern- reactoren zijn gebouwd en zelfs een zogenaamd nucleair park wordt aangelegd. Zonder dat Nederland daarbij enige inspraak heeft gehad, laat staan daarop enige invloed heeft kunnen uitoefenen. Deze situatie toont aan dat de directe verkiezing van een Europees parlement dat zich o.a. met ruimtelijke ordening en energievraagstukken kan gaan bezighouden, broodnodig is. Al in het verkiezingsprogramma van 1963 - 16 jaar geleden - drong de V.V.D aan op een recht-streeks gekozen Europees Parlement. Het zijn de liberalen in Europa geweest die het eerst en het langst en zonder

ophouden voor democratisering van Europa door recht- streekse verkiezingen hebben gestreden. De liberalen in Europa hebben zieh het eerst tot een federatie van liberale partijen aaneengesloten en zij zijn de enige politieke hoofdstroming in Europa met een democratisch vastgesteld en Europees programma. Het programma is in de partijen besproken. De partijen stelden amendementen op. Het congres bestaande uit de door de partijen gekozen afgevaardigden, stelde het programma vast. Het programma is bindend voor de partijen en dus voor de kandidaten die deze partijen stellen. In het te kiezen Europese Parlement zal een krachtige en homogene liberale fractie optreden.

Uit Europees oogpunt bezien is het teleursteilend te moeten vaststellen dat de andere politieke hoofdstromingen in Europa veel minder ver zijn gegaan of zelfs negatief tegenover de Europese samenwerking staan. De conservatieve hoofdstroming waartoe de Franse Gaullisten behoren blaakt zeker niet van democratiseringsgezindheid. De Britse conservatieven komen in de nationale verkiezingsstrijd terug op hun aanvankelijke Europese gezindheid om tegemoet te komen aan de tegenzin van veel Britse kiezers. Nederland heeft aan deze hoofdstroming geen deel, dus kan ik er verder over zwijgen.
De christendemocraten zijn georganiseerd in de Europese Volkspartij. De meeste christendemocratische partijen bevinden zieh rechts in het politieke spectrum. Als men zieh bedenkt dat zowel Jan van Houwelingen als 'Franz Joseph Strauss zich door deze groepering vertegenwoordigd weten, dan laat zich wel raden wat daar van homogeniteit terecht moet komen. Waarin ze gelijk schijnen te denken is hun afkeer van liberalen. Maar de één ziet hen links staan en de ander rechts. Voor die situatie is maar één verklaring: ze staan blijkbaar tegenover elkaar. En het programma? Door de partijtoppen ontworpen en in een demonstratief congres zonder discussie met applaus aanvaard.
De Europese socialisten zijn hopeloos verdeeld. Labour in het Verenigd Koninkrijk is tegen een verenigd Europa.
De SPD in Duitsland voor. De PvdA is verdeeld: de Jonge Socialisten zijn fel tegen, een man als Vondeling voor.
De PvdA-lijst telt voor- en tegenstanders. De voorzitter van de commissie die de lijst bij de PvdA moest voorberei- den, Pronk, erkende deze verschillen van inzicht. Er is dan ook geen gezamenlijk Europees programma. De socialistische partijen stelden hun nationale programma's voor de Europese verkiezingen op. De partijleiders stelden een oproep aan de kiezers op die niet meer is dan de grootste gemene deler van de zeer uiteenlopende posities van de verschillende socialistische partijen. Alle pogingen om tot een gezamenlijk programma te komen, hebben al bij de voorbereiding in commissies schipbreuk geleden door diepgaande controverses De Jonge Socialisten hebben net besloten geen medewerking aan de Europese verkiezingen te verlenen. Zij bestrijden door klachten bij de Reclamecodecommissie de advertentiecampagne van het nationaal comité. Een campagne waartoe besloten is toen hun lijstaanvoerder Vondeling nog voorzitter van dat comité was. Een campagne waarin wij als liberalen wel geloven omdat wij weten dat elk Parlement zijn eigen rechten heeft moeten veroveren. Dat hebben de liberalen vroeger op nationaal niveau alléen moeten doenrdoor strijd tegen het

conservatisme van toen.
Wij zullen deze strijd op Europees niveau als het moet weer alleen voeren en wij zullen die strijd weer winnen. En als wij daarbij de Jonge Socialisten niet als medestanders kunnen beschouwen omdat ze jong en onervaren zijn, dan zullen wij als goede liberalen trachten hen verder te ontwikkelen op de weg naar démocratie. Als wij hen op onze weg vinden omdat ze socialisten zijn, dan zullen wij hen bestrijden - net als de conservatieven van weleer.
Volgende week komt op het congres van de PvdA een beleids- nota aan de orde waarin wij worden afgeschilderd als degenen die opkomen voor: kapitalisme, hebzucht, de verdediging van de bevoorrechte positie van de maatschappelijk gearriveerden, de macht van de multinationale ondernemingen, de macht van weinigen over velen enz. De geluiden in de PvdA over mogelijke samenwerking met de V.V.D in de toekomst zijn zo schuchter en die partij is nog zo weinig aan een dergelijke revolutionaire gedachtenontwikkeling toe, dat daarin niet de oorzaak kan zijn gelegen van deze karikaturale aanval waarin het partijbestuur vermoedelijk zelf niet gelooft. Ik denk dat deze aanval is bedoeld om het congres ervan te weerhouden weer een anti-CDA-resolutie aan te nemen, zoals destijds de anti-KVP-resolutie. In elk geval zou ik het congres van de PvdA de boodschap willen geven dat maatschappelijk gearriveerde Personen als de oud-ministers Duisenberg, Boersma en Udink zieh nog niet bij ons als lid hebben gemeld.
Wij zullen ons door dit soort kreten niet van de wijs laten brengen. Wij zullen als partij in de komende twee jaar eerst onze beginselen herformuleren, een liberaal beleid in hoofdlijnen voor de jaren '80 uitstippelen in de vorm van een liberaal manifest en dan ons verkiezingsprogram voor 1981-1985 vaststellen. Daarin zullen wij het beleid bepalen dat wij in die periode voor ons land wensen. Aan de hand van dat eigen liberale programma en de programma's van de andere partijen zullen wij nagaan met wie wij het door ons voor ons land, voor de mensen van dit land, verlangde beleid het best kunnen uitvoeren. De algemene vergadering zal tegen de verkiezingen van 1981 over de meest gewenste samenwerking een uitspraak doen.’
En D'66? Wel een pro-Europees programma. Maar als het erop aankomt gezamenlijk de strijd aan te binden voor meer rechten voor het parlement, voor Europees beleid, als het er echt op aankomt de handen ineen te slaan voor een beter milieu, voor een gezamenlijk energiebeleid, voor meer werkgelegenheid, voor de ontwikkeling van

midden- en kleinbedrijf waarin je nog gewoon jezelf kunt zijn, dan
laten zij het afweten en gaan alleen de verkiezingen in.
Het programma mag pro-Europees zijn, maar ze verzaken hun plicht als het erop aan komt het waar te maken. Omdat de keus van de politieke filosofie uit angst voor stemmen- verlies niet wordt gemaakt. En zo zijn de vernieuwers van weleer nu de vertegenwoordigers van de ergste vorm van hokjesgeest. De "visie" van weleer blijkt, als het op samenwerking aankomt, beperkt tot de Nederlandse grens. Niet-kiezen is tot hoogste wijsheid verheven nadat de vorige keuze een dodelijke omarming tot gevolg bleek te hebben. Kiezers met een Europees en democratisch ideaal zullen bedrogen uitkomen. Wat willen één of twee Nederlandse afgevaardigden in een gezelschap van 410 afgevaardigden, waaronder nationalisten van allerlei pluimage, nu eigenlijk bijdragen aan de strijd voor een democratisch Europa?
Zou daarbij een schrijver van kinderboeken zijn, hij zou wellicht hoofdschuddend mompelen: "de dreumes".
Wat is eigenlijk die politieke filosofie? Wie daar achter wil komen, moet eens het boekje "De derde kamer" van Jan Terlouw lezen. De in dat boek beschreven fractie blijkt maar één leidend beginsel te hebben: "Hoe komt het over wat ik doe". Bij alle beslissingen wordt met één oog gekeken naar wat de publiciteit ervan zal vinden.
In de V.V.D zien velen het als een tekort dat er een gebrek aan goede presentatie is. Lijden wij toch nog te veel aan de geest van Thorbecke, die zijn beleid niet wenste te presenteren maar zei: Let op onze dåden. Die konden in zijn tijd meer spectaculair zijn dan vandaag. De kring van kiezers was kleiner. Onze tijd, met kiezersmassa's, met enorme voorlichtingsmogelijkheden, vraagt inderdaad om een geweldig goede begeleiding van het beleid door een goede presentatie ervan. Alléén een goede presentatie, zonder beleid, wordt vroeg of laat doorgeprikt.
De liberale kiezer van Nederland weet dat hij bij het stemmen op de V.V.D meewerkt aan de versterking en ver- groting van een fractie van ten minste 40 mannen en vrouwen die bezield zijn van het ideaal van een democratisch Europa.
Drs. Berghorst, werkzaam bij het secretariaat van het Nationaal Comité Rechtstreekse Verkiezingen Europees Parlement, en drs. Hommes, werkzaam bij de Stichting Europa Centrum , hebben een boekje samengesteld dat de Europese programma's en analyses bevat. Aan hen ontleen ik het treurig relaas over de mislukking van de socialistische pogingen tot een programma te komen. Zij schrijven ook: "Van de Nederlandse politieke

partijen die deelnemen aan de Europese verkiezingen is de V.V.D een van de twee partijen - de andere is D'66 - met het meest uitgesproken "pro-Europese" standpunt. Zij tonen aan dat dit reeds blijkt uit ons nationale verkiezingsprogramma "Vrijheid Werk Samenwerking" en dat de in dat programma naar de Europese politiek getrokken lijnen worden door- getrokken in het programma van de federatie, waarvan de V.V.D met 11 andere Europese liberale partijen deel uitmaakt. Het verhaal als zouden de FDP in Duitsland en de Liberal Party wel liberaal zijn, maar de V.V.D er eigenlijk niet bij horen, kan op grond van deze bevindingen wel definitief naar de fabeltjeskrant worden verwezen.

Waarom is Europese politiek van zulk geweldig belang en waarom zetten wij ons als liberalen voor die verkiezingen zo sterk in? Ik wijs op de grensoverschrijdende milieu-vervuiling - de Rijn -,het belang van gezamenlijke verdediging van mensen- en burgerrechten, in Spanje, Portugal en Griekenland nog maar net herkregen. Voor christelijke minderheden in Turkije en in het oostblok nog toekomstdromen. Ik wijs op de Europese ordening bijvoorbeeld in verband met de oprichting van kerncentrales Wat doen wij met een brede maatschappelijke discussie

- die wij toejuichen - als enkele honderden meters van onze grens kerncentrales verrijzen? De lijstaanvoerder van het CDA verklaart dat hij in het Europese Parlement op sluiting zal aandringen. Dat is echter totaal in strijd met het door handgeklap - ook door het CDA - aanvaarde verkiezingsprogramma van de Europese christendemocraten.

Of wil hij ook daar de "loyalist" speien. De Europese Commissie zal zich daarvan niets aantrekken, afgezien nog van het feit dat van geen tolk kan worden verlangd in een vreemde taal te vertalen wat in Nederland met dit woord wordt bedoeld.

Door hun onderling geruzie en de anti-Europese houding van een aantal hunner laten de socialisten het ook al af weten als het gaat om Europese planning. Het is een schandaal dat hier in Nederland als het om kernenergie gaat op de emoties wordt gewerkt, terwijl zij de kans op werkelijk beleid in Europees verband - het enige verband waarin wij voor de veiligheid van onze mensen kunnen opkomen - laten lopen. Waar zijn de sociaal-democraten van weleer met wie wij wel gezamenlijk konden strijden voor algemeen kiesrecht en meer bevoegdheden voor ons Parlement?

Wij gaan de verkiezingen in vanuit een positie van kracht. De V.V.D is groter dan ooit, met meer dan 100.000 leden. Wij hebben tweemaal zoveel ministers als in de jaren '60 en driemaal zoveel staatssecretarissen, er zijn meer liberale wethouders en

gedeputeerden, meer Kamerleden. Wij hebben het meest Europese democratisch vastgestelde programma. Wij komen met uitstekende Europese kandidaten. Kandidaten met Europese ervaring met een werkelijk Europees liberaal ideaal. Wij gaan de verkiezingen niet alléén in als V.V.D - wij strijden als Europese liberaal-democraten. De cijfers van opiniepeilingen veranderen snel. Velen zijn onder de indruk van de lift naar boven waarin D'66 zit.

Wij moeten niet trachten die lift tegen te houden. Wij zullen onze eigen strijd voeren, we hebben daarvoor een perfecte propaganda-organisatie. Op 31 maart waren 500 propagandisten uit het hele land bijeen voor de voor- bereiding van de campagne. Het programma is er, het beleid is er, ons ideaal en ons enthousiasme zijn er. De ervaren Europeaan Cornelis Berkhouwer is er.

Voor deze idealen, voor de burgers van Europa, voor allen die gewoon zichzelf willen zijn, gaan wij de strijd voeren voor de démocratie in Europa, voor de veiligheid, voor het milieu en voor de werkgelegenheid. Als Europese liberaal-democraten gaan wij de verkiezingen in, komen wij weer in de lift. Europa is het waard, ons land is het waard, het liberalisme is het waard en de V.V.D maakt het

waar.